

El triangle d'estiu

Carme F. Villabol

associació
**helena
jubany
i lorente**

2 DE DESEMBRE DE 2023 / OBRA GUANYADORA
DEL XVI **PREMI HELENA JUBANY** DE NARRACIÓ CURTA
O RECALL DE CONTES PER A SER EXPLICATS

Foto: Francesc Campos Mancera

L'AUTORA

Carme F.Villabol

Vaig néixer a Badalona, l'any 1960, en un barri on tota la gent que hi vivia era immigrant. A casa meva no hi havia llibres i la televisió va arribar quan jo tenia deu anys. Era un temps en què no hi havia gaire joguines, ni activitats extraescolars, ni cangurs. Em passava molt de temps a casa tota sola o jugava al carrer. A l'escola m'avorria molt. Aquest ambient, d'aparent desolació, va resultar estimulante i em va empènyer a inventar històries. És l'única manera que vaig trobar de travessar el mirall i anar a parlar a l'altra banda.

Un dia, a l'escola, ens van encoratjar a presentar-nos a un concurs de redacció (llavors en fèiem moltes) que convocava una empresa d'autocars. El vaig guanyar i el premi va ser una excursió per a tots els nens i nenes de la classe. Em vaig sentir tan feliç que vaig associar l'escriptura amb el plaer de compartir.

De gran em vaig fer mestra i també vaig estudiar Antropologia. Volia viatjar, sortir d'aquell barri, conèixer el món. He fet de mestra durant quasi quaranta anys i he viatjat tant com he pogut. He fet teatre amb els nens i les nenes. També hem escrit moltes històries junts. M'ho he passat molt bé, però fer de mestra t'exigeix una dedicació exclusiva. Mentrestant he escrit alguns llibres per a infants i ara, que dispenso de més temps, puc fer-ho amb dedicació plena.

Escriure em continua fent feliç, tot i que hagi de picar pedra. Aquest relat n'és una mostra. Tinc el convenciment que l'art ens uneix, ens fa millors i que una societat que no vetlla per la seva cultura s'aboca a la barbàrie.

El triangle d'estiu

Carme F. Villabol

© Associació Cultural Helena Jubany i Lorente, 2023
<http://helena.jubany.cat/associacio>

Autora:
Carme F. Villabol

Fotografia de portada:
@wirestock (Freepik)

Disseny gràfic i compaginació:
Joan Jubany i Lorente (Punts·Volats)

Correcció lingüística:
Joan Jubany i Itxart

Impressió:
Giromail

El triangle d'estiu és l'obra guanyadora del 16è Premi Helena Jubany de narració curta o recull de contes per a ser explicats, que s'ha lliurat a Mataró el 2 de desembre de 2023, coincidint amb el 22è aniversari de la mort de l'Helena.

EL TRIANGLE D'ESTIU

L'any dos mil onze, es va fer a Barcelona una exposició titulada “La Trieste de Magris”. Trieste és la ciutat on havia passat la meua vida universitària. D'ençà que em vaig graduar havien passat vint-i-cinc anys i no hi havia tornat mai més. L'exposició tenia per a mi una significació molt especial.

Tornar a sentir el bora, un vent que, nascut als Alps, és capaç d'arribar al mar a una velocitat de quasi dos-cents quilòmetres per hora; passejar per una reproducció de la monumental *Piazza dell'Unità*; seure en una de les taules del *Caffè San Marco*; o sentir la veu de Claudio Magris recitant uns poemes a l'entranyable *Libreria Antiquaria Umberto Saba*, em van transportar, ni que fos virtualment, a aquells bells temps.

Reconec que l'exposició recreava amb una gran versemblança espais emblemàtics de la ciutat, però no és el mateix escoltar el soroll del bora en una gravació que enfrontar-te amb la seva fúria. Ni imaginar-te les dimensions de la *Piazza dell' Unità* que respirar l'olor de mar mentre la travesses de banda a banda. Ni enumerar l'aroma del *Caffè San Marco* mentre escoltes la remor de les converses, que seure en una taula buida.

Aquella exposició em va recordar el viatge que tenia pendent, però encara van passar cinc anys més fins que no vaig prendre la decisió definitiva.

En acabar els estudis havia tornat a Barcelona. Llavors tenia vint-i-quatre anys i un títol de llicenciat en dret sota el braç. Pensava que obriria un despatx d'advocat i que, un cop rutllés, viatjaria pertot arreu i tornaria a Trieste. Res més lluny del que va acabar passant.

Durant l'època d'estudiant, vaig fer amistat amb alguns companys de la carrera; però, justament amb els qui més em feia, eren d'altres ciutats d'Itàlia o d'altres països europeus. Quan vam acabar, tots vam tornar al nostre lloc d'origen i ens vam perdre la pista.

Admetre que els records que tenia de Trieste eren ambivalents i que aquesta era la causa real per la qual havia ajornat el viatge, va ser el primer pas. Quan hi pensava, em venien al cap els millors moments, és clar. L'afany d'aprendre, les llargues tardes als cafès discutint per tota mena de coses, les bromes, les nits davant el mar, escurant les ampolles de grappa, cantant velles cançons i somiant en els viatges que faríem plegats. Però el record d'un amarg desencís pesava més que la resta.

El meu millor amic havia estat en Paolo, un triestí de cap a peus, que defensava la seva llengua autòctona amb vehemència i amb qui vaig confraternitzar des del primer moment. Però no va ser l'apassionada defensa de la seva identitat, amb la qual em sentia plenament identificat, allò que més em va atreure d'ell, sinó una altra passió que ens unia

encara amb més força: la passió per la lectura i, sobretot, la veneració per un llibre en concret, *Moby Dick*.

Les passions, ja ho va dir algú, són com els vents, necessaris perquè donen moviment, generen energia i escampen les tempestes, però a vegades també provoquen huracans. Això és el que va passar amb la nostra amistat. Un vent virulent se la va endur i ens va deixar tots dos orfes per sempre. Aquest era el neguit que no em permetia tornar a Trieste. Trobar-me amb en Paolo i afrontar la decepció que ens vam causar mútuament. Era un tràngol que no em sentia preparat per passar.

Diuen que el temps cura les ferides, però la nostra n'era una de molt profunda, de la qual només nosaltres érem responsables. Tampoc no podia assegurar que ho fóssim al cinquanta per cent.

La nostra topada es pot qualificar d'estúpidesa, de rebequeria o de ridícula tossuderia. Em pregunto si aquesta no és la causa per la qual malmetem moltes de les coses bones que tenim.

Reconec que la meva relació amb els llibres és malaltissa. Els llibres són per a mi, a banda de les històries que contenen, objectes mereixedors d'una veneració irracional. Passar les pàgines d'un llibre vell mirant de no fer malbé els fulls, desgastats pel frec de les incomputables mans que els han tocat, i imaginar-me l'avidesa amb què altres ulls han seguit aquella història, em commou.

M'agrada tenir-los presents a tota hora i en tot lloc. A cadascuna de les estances de la casa on visc, n'hi ha prestatgeries plenes. M'agrada que m'acompanyin mentre esmorzo, dino o sopo. Si per casualitat tinc una reunió de treball fora del meu despatx, que evidentment n'està ple, sempre en porto un amb mi. Prop del capçal del llit hi deso els que rellegeixo de tant en tant, encara que sigui un sol paràgraf.

A la cuina, fins i tot al lavabo, n'hi ha. Hi vaig fer instal·lar uns armaris amb porta de vidre perquè estiguessin protegits de les humitats.

La meua és una història molt semblant a la del protagonista de *La història interminable*, Bastian Baltasar Bux. Quan vaig sortir de la primera llibreria de vell, on havia entrat per casualitat, ja no vaig ser mai més el mateix. Tenia setze anys i en feia molts que havia descobert que l'amic més fidel amb qui podia comptar era un llibre. Els llibres que havia llegit fins aleshores eren els que hi havia a casa, els que em feien llegir obligatòriament a l'escola o els que els meus pares em regalaven.

Mai no havia estat jo qui s'havia dedicat a descobrir exemplars curiosos, títols dels quals no me n'havia parlat mai ningú o peces úniques que calia conservar com si fossin exemplars en perill d'extinció. Mai no havia sentit el dringar d'unes campanetes que t'avisen que has entrat en un espai solemne, silenciós i laberíntic on quedés engolit per prestatgeries, moltes vegades tortes i atrotinades, a les quals t'acostes amb por de posar-ne en perill el fràgil equilibri.

A l'escola i, després, a l'institut, vaig ser un alumne poc convencional. No m'agradava jugar a futbol i tampoc no m'atreien altres esports. La classe d'educació física, la patia com si fos una tortura. Els professors m'aproven perquè tenien en compte la resta del meu expedient, que estava per sobre de la mitjana. D'aquesta manera vaig passar els cursos, sense que les meves habilitats psicomotrius fessin cap mena de progrés.

La majoria dels humans tenim passions que ens arrossegueu, que ens empenyen a viure i per les quals seríem capaços de jugar-nos la pell. Per sort, les passions que teníem quan érem adolescents eren prou innocents. Però ni un sol company, que jo recordi no compartia la meua. Al principi la consideraven una excentricitat, però després se'n burlaven. Si volia que em deixessin tranquil, me'ls havia de guanyar d'alguna manera. Aviat vaig trobar la solució.

A les llibreries on anava, hi trobava cromos, fotos o altres curiositats que els podien interessar. Sabia quina era la col·lecció predilecta de cadascun d'ells i em vaig fer una llista acurada de què necessitaven. Durant les meves expedicions pel mercat de Sant Antoni i per altres llibreries de Barcelona, trobava veritables joies que ells rebien amb entusiasme i em recompensaven amb el seu respecte.

No sé pas què se n'ha fet: si aquells capsigranys han esdevingut jugadors compulsius, despietats homes de negocis, bevedors empedreïts o romàntics alpinistes, ves a saber! Però jo vaig aconseguir que em deixessin fer la meua i amb això ja en vaig tenir prou.

Quan va ser l'hora d'anar a la universitat, necessitava un canvi d'aires. Al cap i a la fi, a Barcelona, excepte amb els meus pares, no hi tenia lligams. Trieste es va presentar com una oportunitat per eixamplar els meus horitzons. Una ciutat fronterera, cruïlla de cultures europees on havien viscut Joyce, Stendhal o Rilke. Era un somni. L'oportunitat de millorar el meu italià i de visitar Venècia, que és molt a prop.

El dret era la meua vocació. També m'agradava escriure, però era conscient que la literatura està reservada als qui tenen talent i són agosarats. Em conformava amb viure en una ciutat que té un pòsit literari d'envergadura. També sabia que hi havia força llibreries i cafès, on la gent es reunia per xerrar. Potser hi trobaria algú amb qui establir el vincle d'amistat que em mancava.

Les primeres setmanes de la meua estada a la ciutat, vaig allotjar-me en una pensió molt modesta del barri de la Risiera, però necessitava un allotjament amb més llum i sortir d'aquells carrers on la història havia deixat la seva pitjor empremta. Saber que durant el Tercer Reich la Risiera va ser un lloc de trànsit cap als forns crematoris i que fins i tot en va tenir un de propi, no era gens encoratjador. Trobar una alternativa que m'ajudés a aixecar l'ànim, es va convertir en una urgència.

Vaig penjar un cartell al tauló d'anuncis de la Universitat a veure si sonava la flauta. Pocs dies després, va ser un company, en Paolo, qui em va fer una proposta.

Vam citar-nos a la *Piazza dell'Unità*, a les sis de la tarda, i aquell dia bufava el bora amb una virulència extrema. L'escena va resultar tragicòmica: cadascun en un extrem de la gran plaça, tots dos subjectant-nos el barret amb les mans i mirant d'apropar-nos l'un a l'altre. Per cada passa que fèiem, el bora ens en tirava quatre endarrere. Quan ja érem a tocar, el vent se'ns va endur els barrets.

Com si fossin globus d'una festa d'aniversari, els barrets voleiaven, i nosaltres, intentant recuperar-los, encara vam retrocedir més. En Paolo es va deixar caure a terra per no córrer la mateixa sort que els barrets, i jo, en veure'l, vaig fer el mateix. Arrossegant-nos, com aquell qui avança per les trinxeres, vam aconseguir agafar-nos les mans i vam seure a terra, esquena amb esquena. Amb el cap entre les cames, tapant-nos les orelles, recolzant-nos l'un en l'altre, vam aguantar fins que el bora va apaivagar-se. Llavors vam esclatar en una forta riallada i, inesperadament, el vent es va aturar. Tot girant-nos, amb molta cura, vam ajudar-nos fins que vam aconseguir posar-nos drets i ens vam fondre en una llarga abraçada. Semblàvem dos camarades que, després de passar-les magres, se senten units per sempre.

Passat l'ensurt, vam acabar sopant plegats, i l'endemà em vaig traslladar al seu apartament. Aquella trobada havia estat un miracle i en Paolo, una revelació. Ben aviat vaig descobrir que, a més a més de ser un xerri de mena i de cantar a tota hora, era un gran cuiner. Com Stubb, el segon oficial del *Pequod*, afirmava que el seu onzè manament era no pensar gaire, i el dotzè, dormir tant com podia. Era graciós sentir-lo citar paràgrafs sencers de *Moby Dick*. Alguns se'ls sabia de memòria.

Em va semblar que havia trobat una ànima bessona i al mateix temps pensava que les nostres diferències resultarien irreconciliables. Però aviat vaig descobrir que ens complementàvem prou bé. La seva vivacitat m'activava, em feia la vida fàcil i em sorprenia a cada moment. No sé quina valoració en feia ell, però vam aconseguir un encaix quasi perfecte.

Mentre que ell dormia, jo aprofitava per clavar colzes. Ell, en canvi, era capaç d'estudiar mentre es rentava les dents o regava les plantes del terrat. Tot i que hi dedicava la meitat d'hores que jo, les seves notes eren excel·lents. No hi havia cap explicació lògica, excepte que era un geni. Conviure amb un geni té l'avantatge que no t'avorreixes mai, però vol paciència.

Tot i la seva aparent lleugeresa, en Paolo era un conversador excepcional. A l'hora d'anar al fons de les coses no li faltaven arguments. Els defensava amb vehemència, però també escoltava les raons dels altres amb l'esperit tolerant que tenen els triestins en general.

¡Quantes nits m'havia vençut la son, embrancats en converses que mai no s'acabaven, i que ell era capaç de continuar tot sol!

Una altra de les seves passions eren les estrelles. Coneixia el mapa estel·lar amb precisió. Diguem que en Paolo podia badar i tocar de peus a terra alhora, una combinació que per a mi és impossible. Jo necessito concentrar-me en objectius tangibles. L'única distracció que em permeto són les ficcions a què m'entrego quan lleigeixo. Ell es podia relaxar amb facilitat, s'abstreia de les obligacions i gaudia de les nits.

–Veus aquelles tres estrelles d’allà? Aquelles que brillen més que les altres. Les que formen un triangle. Si t’hi fixes bé, les veuràs.

A vegades li responia afirmativament per fer-lo content; però, quan aconseguia distingir-les de debò, m’alegrava de poder seguir les seves explicacions.

–Són Deneb, Vega i Altair. En coneixes la història?

–Si no és un cas que es pugui resoldre amb el codi penal, no la conec.

–Brindo perquè aquesta nit t’alliberis del codi –va dir mentre aixecava la copa i es posava dret.

–Brindo per Deneb, Vega, Altair i per nosaltres –vaig dir jo i vaig escurar la copa tot mirant cap el cel.

– Deneb és la més gran i la més llunyana. Encara que la vegis tan petita, és molt més gran que el sol. Vega i Altair són més properes. I, segons explica la llegenda, eren antics amants que ara no poden trobar-se perquè estan separats pel riu de la Via Làctia. Només ho aconseguen un cop l’any. El setè dia del setè mes lunar, Vega plora tant, que totes les garses del món els fan un pont amb les ales. D’aquesta manera poden abraçar-se. No et sembla una història preciosa?

–I quan és, això?

–Generalment al juliol o l’agost, depèn de la regió i del país. Aquesta història demostra, amic meu, que amor i astronomia van de bracet.

–Ja veig que t’encanta explicar històries i que aquesta serà la teva millor carta quan hagis de defensar un cas davant d’un jurat.

–Potser tens raó, però no sé si mai ho faré. M’apassionen els estudis, però l’intricat camí de la justícia no està fet per a mi. La història ens demostra que, quan s’hi arriba, abans s’han comès veritables atrocitats i que l’esperit de càstig preval sobre el de la reparació. M’agradaria poder intervenir en aquest punt: abans que el dany sigui tan gran que la reparació sigui impossible.

–Però, Paolo, amic meu, hi ha coses que no estan a les nostres mans. Podem ser idealistes, però no ingenus. Ho vulguem o no, sempre hi haurà qui abusi del poder, qui no tingui escrúpols o qui en un atac, de bogeria o desesperació, en faci una de grossa. D’on surt aquest pessimisme radical? Aquest esperit no és propi de tu. Persones que tinguin la teva visió són molt necessàries en la justícia. Sempre viurem entre el miracle i el desastre. És inevitable. I la justícia pot fer que ens hi acostem.

–A on? Al miracle o al desastre?

Tots dos vam riure i vam tornar a omplir les copes per brindar per aquella nit de confidències i silencis. I com aquella, n’hi va haver moltes.

No m'havia imaginat mai en Paolo immers en dubtes tan profunds. A partir d'aquella conversa em vaig adonar que mai no coneixes prou bé els qui tens al costat.

Des dels primers anys de la nostra vida en comú, sempre que podíem, fèiem algun viatge per altres llocs d'Itàlia. En Paolo era un guia exhaustiu però generós amb el descans. Avesat com estava a l'art del *dolce far niente*, sempre preveia temps extra per perdre's pels racons, seure en alguna terrassa i badar durant hores.

Vam visitar junts Florència, Siena, Venècia, Nàpols i altres indrets de la Itàlia rural, però un dels viatges que recordàvem amb més enyorança és el que vam fer a Sicília. Va ser a Palerm quan, en un mercat de llibres antics, vam descobrir per casualitat una edició del llibre *Bartleby, l'escrivent*. Moltes vegades havíem parlat d'aquesta joia de Melville, que tots dos consideràvem una obra mestra, després de *Moby Dick*, però aquell exemplar hi sumava una qualitat extra.

Era una edició especial amb tapa dura i amb il·lustracions. Una raresa. El va descobrir en Paolo i de seguida me'l va ensenyar perquè pogués examinar-lo. L'emoció que vam sentir plegats és indescriptible. Sabíem que teníem a les mans una oportunitat única. No la podíem deixar escapar. El preu que ens en van demanar va ser prou raonable. En Paolo, amb la seva natural generositat, em va cedir la compra. Sabia com n'era d'important per a mi.

Quan m'havia instal·lat al seu apartament, hi havia només quatre llibres perquè en Paolo era un usuari fervent de les biblioteques públiques i no li agradava acumular res. Vivia en un present desproveït de lligams. Semblava preparat per posar quatre coses en una maleta i marxar en qualsevol moment. Jo, en canvi, tenia un afany voraç per conservar els objectes i en necessitava molts. Els meus predilectes eren els llibres, no cal dir-ho. Eren els que ocupaven més lloc, fins al punt de causar-nos un veritable problema d'espai. En Paolo no m'ho va retreure mai.

Aquell apartament diàfan i auster es va convertir, en pocs anys, en un temple sagrat dedicat a la literatura. Les prestatgeries van tapar les parets nues, i aviat vam necessitar fer un cobert al terrat per eixamplar l'espai del pis. Tot i l'atapeïment, jo tenia un mapa mental d'on era cada llibre i, si cap exemplar desapareixia de la lleixa, de seguida sabia quin era.

Una nit del mes de juny, quan l'últim curs de la nostra carrera havia acabat i ja albiràvem les vacances, estàvem asseguts al terrat, contemplant les estrelles, i en Paolo em va demanar que baixés a buscar gel per a les begudes. Pujava per l'escala de cargol, amb la galleda dels glaçons a les mans, quan des de dalt vaig veure un buit significatiu en una de les lleixes i, sense haver-m'hi d'apropar, vaig saber quin era el llibre que faltava. El *Bartleby* que havia comprat a Palerm.

—Paolo, què se n'ha fet del *Bartleby*?

–Ui, sí. Potser t’ho hauria d’haver comentat. En vaig estar parlant amb la bibliotecària de la Biblioteca Central de Trieste. Ja saps que sempre ens agrada fer petar la xerrada. L’altre dia, li vaig parlar de la nostra troballa a Palerm i va mostrar tant d’interès que l’hi vaig portar, només per ensenyar-l’hi. En veure’l, es va entusiasmar tant que em va demanar que l’hi deixés. Li vaig pregar que en tingués molta cura, i demà passat me’l tornarà. No t’ho havia explicat?

–No, no ho havies fet.

–Però no t’importa, oi?

–Com pots pensar que no m’importa? Sembla que faci quatre dies que ens coneixem! No et sembla que m’hauries d’haver demanat permís?

–Sí, és clar, tens raó. Pensava dir-t’ho, però m’he despistat. Disculpa.

–Però, com pots ser tan inconscient? T’has pres unes confiances que no t’he donat. Has comès una estupidesa que mai no m’hauria imaginat. Demà mateix hi aniràs i el recuperaràs. Entesos?

Jo mateix, en sentir la severitat amb què li havia parlat, vaig quedar sorprès; però no podia controlar-me. Em va envair un sentiment tan fort de desesperació que vaig reaccionar com una bèstia enfurismada.

–No t’emprenyis, Joan –va dir ell, intentant calmar-me–. Comprendc

que estiguis amoïnat i em disculpo. Ja saps que a vegades perdo l'oremus, però el llibre estarà ben cuidat. No podria estar en millors mans. Demà intentaré d'anar-hi i el recuperaré. M'hi comprometo.

Arribats en aquest punt, tots els esforços que en Paolo feia per convèncer-me, atiaven el foc del meu desori. Vaig esclatar etzibant-li acusacions horribles que en el fons no pensava però que, un cop dites, el mal ja estava fet.

—No ho entens, oi? No entens que per a tu fer les coses d'aquesta manera és normal però per a mi, no. Viure caòticament. Comportar-te com una criatura. Prometre coses que no podràs complir. Potser ho trobes divertit. Però, per a mi, això no val. Ets un insensat. Potser, ben mirat, valdrà més que no et dediquis a defensar ningú, perquè no ets capaç ni de defensar-te a tu mateix.

—No confies en la meua paraula?

—Vull que demà em tornis el llibre i ara, si no et fa res, he d'empaquetar les meves coses.

En Paolo va fer silenci i va marxar. El vaig sentir remenar per la seva habitació, i després un cop sec de porta va posar punt i final a la discussió. Ja no ens vam tornar a veure mai més.

L'endemà vaig esperar-lo fins a l'hora de dinar. A la tarda vaig anar a la biblioteca. La bibliotecària em va dir que en Paolo hi havia anat a pri-

mera hora a buscar el llibre. No vaig fer cap comentari, li vaig agrair el temps que m'havia dedicat i vaig tornar a l'apartament per continuar empaquetant les meves pertinences.

La tornada a Barcelona estava prevista cinc dies després, i confiava que hi havia prou marge perquè en Paolo aparegués i poder redreçar les coses. No tenia ni idea d'on s'havia ficat. Va arribar el moment de marxar, i en Paolo no va donar cap senyal de vida.

L'aridesa de les hores solitàries que vaig passar fent maletes, preocupat per la incertesa del futur, sentint una ferida oberta, que no em permetia tancar aquella etapa de la meua vida, va ser un tràngol molt amarg. Vaig tornar a la meua ciutat i, de mica en mica, aquella sensació es va esmoreir, però mai va desaparèixer del tot.

Barcelona em va semblar un lloc desconegut i inhòspit. Havia estat fora sis anys. Només hi havia tornat en comptades ocasions i no hi tenia cap vincle. Havia de començar de nou, i això no em seria gens fàcil. Ho tenia clar, m'esperaven uns anys durs. A la dificultat de prosperar en la feina s'hi sumava el pes de la recança, que costava d'arrossegar. Em vaig centrar en el treball i res més. La meua vida era monàstica i eixuta però intentava no pensar gaire per no defallir.

Tan bon punt vaig poder gaudir d'independència econòmica, vaig llogar un pis al carrer València on vaig instal·lar-me amb tots els meus llibres. No cal dir que vaig conservar l'ordre al qual estava acostumat a Trieste. A la lleixa, on hauria d'haver estat el *Bartleby*, hi vaig deixar

el buit. Allò no tenia cap fonament, però confiava en el seu retorn.

Cada cop que hi passava pel costat, aquella absència me'n recordava una altra de més important. La pregunta d'en Paolo em ressonava pel cap: "No confies en la meua paraula?". No era cap penitència, ni ganas de furgar en la ferida, sinó un desig. Anhelava que arribés el dia que aparegués per la porta de casa, amb el llibre sota el braç, per demostrar-me que m'havia equivocat.

Quan recordava el dia de la discussió, em censurava per haver-lo posat contra les cordes. A vegades pensava que potser li havia passat alguna cosa greu i que no havia pogut tornar. D'altres estava convençut que l'havia ofès fins a tal punt que havia decidit esborrar-me de la seva vida amb l'afegit d'una petita venjança.

Els anys van passar amb el remordiment sempre present. Per altra banda, vaig prosperar com a un advocat de prestigi que resolia casos i ajudava els altres a posar seny, a encarar la veritat i a responsabilitzar-se d'unes vides malmeses per males decisions. Quina paradoxa!

El temps m'havia passat volant capficat en la feina. Tenia cinquanta-quatre anys i una vida professional consolidada. El despatx rutllava prou bé, podia treballar menys hores i delegar les tasques feixugues. Llavors va ser quan vaig decidir tornar a Trieste empès, no tant per la necessitat d'omplir aquell espai, sinó per la de girar full i demostrar-me a mi mateix que era capaç de fer el primer pas. Abans d'emprendre el viatge, no vaig fer cap intent per localitzar en Paolo. Confi-

ava que encara devia viure al mateix lloc i que una trobada casual seria la millor solució.

Trieste no havia canviat gaire des que havia marxat; era jo, qui era un altre. Vaig allotjar-me en un hotel del centre històric. Els primers passos es van encaminar cap a la *Piazza dell'Unità*, molt a prop de l'hotel. La vaig trobar encara més ampla i més monumental de com la recordava. El primer dia, apostat al bell mig de la plaça, vaig tancar els ulls i, com un nen que demana un desig el dia del seu aniversari, vaig pregar que el bora bufés amb ràbia. Que en obrir els ulls trobés el meu amic rodant com una baldufa, descontrolat i juganer apropant-se'm, i que jo pogués obrir els braços per estrènyer-lo com aquell primer dia en què ens vam conèixer. Però el bora no bufa quan tu li ho manes.

Vaig passejar pels carrers coneguts i per d'altres que, si no eren nous, a mi m'ho semblaven, i a cada cantonada reconeixia en Paolo. Vaig fer un esforç de contenció perquè hauria interpellat més d'un vianant, com si es tractés d'un sospitós, pensant que era el meu amic. Havien passat molts anys; si jo havia canviat, ell ben segur que també ho havia fet. La recerca es feia impossible perquè havia d'imaginar, en cada rostre que examinava, l'aparença que devia tenir aquella persona trenta anys enrere.

Van passar tres dies i encara no tenia cap resultat tangible, excepte que havia comprovat que l'*espresso* del *Caffè San Marco* continuava sent el millor que havia tastat mai. Que les botigues havien proliferat i que alguns restaurants, de cadenes molt conegudes, s'hi havien instal·lat

per oferir un menjar detestable que, si pretenia competir amb l'autòcton, estava condemnat al fracàs.

També havia anat a l'apartament on havíem viscut, però d'en Paolo no n'hi havia rastre, i ningú dels qui hi vivien aleshores, no en sabia res.

Vaig dirigir-me a la llibreria on havia passat tantes hores regirant llibres i xerrant amb el propietari, que em tenia afillat com si fos de la família. Quan vaig arribar al carrer, vaig alentir el pas fins que m'hi vaig plantar al davant. Em preguntava de quina manera encaixaria el fet de trobar-m'hi un nou llibreter, amb una manera de fer diferent de la d'aquell entranyable mentor. El càlcul era senzill. En la meva època d'estudiant, ell ja em doblava l'edat. No podia ser-hi encara.

La porta continuava sent la mateixa, tot i que semblava restaurada. Quan la vaig tocar, el cor em va fer un tomb. La vaig empènyer amb suavitat i vaig comprovar que continuava encallant-se una mica. La campaneta va dringar i vaig recuperar l'olor de sempre, amagada sota l'aroma d'una barreta d'encens que cremava sobre el taulell.

Vaig saludar amb discreció, però no em va respondre ningú. Vaig començar a mirar i a obrir alguns exemplars que hi havia amuntegats per taules i prestatgeries. Agraït que el concepte de l'ordre no hagués canviat, em vaig relaxar per primera vegada en tots els dies que feia que era a Trieste. Estava emocionat i, alhora, m'envaïa un benestar serè. La tranquil·litat de qui se sent a casa.

No sé quant de temps hi vaig estar. Ni m'importava. No pensava si havien de tancar o si el venedor, que no havia donat senyals de vida, maldava per despatxar-me o si devia estar molest per l'escorcoll que feia entre els seus tresors. Llavors vaig sentir que algú estosseguava al fons de la botiga i vaig interpretar aquell senyal com una invitació perquè prenguéss una decisió: comprar o marxar.

De sobte, va aparèixer un noi de mitjana edat, despeninat, amb una camisa cordada fins al coll i unes ulleres de pasta. Es va eixugar el front després de treure's un llum que duia enganxat al cap amb una goma.

–Bon dia. El puc ajudar? Dispensi la tardança. Estava endreçant a baix. No l'havia sentit. Aquell cau és un forn.

–Gràcies. És molt amable. No res, mirava si trobava alguna cosa que em pogués interessar. Fa molt que no vinc. Una pila d'anys. Quan hi havia el senyor Mario hi venia sovint.

–Fa molt, doncs. Pot mirar tant com vulgui; seré aquí dins. Si necessita que l'aconselli, ja ho sap. Pot seure, si li plau. La butaca és per als clients. Posi's còmode i prengui's tot el temps que necessiti.

No només m'hi vaig quedar aquell dia, sinó també els matins següents. No pensava comprar gaire, però a aquell xicot tampoc no li importava. Quan em veia entrar, em saludava amb un posat afectuós i em deixava fer.

Va ser el matí del quart dia quan, escarxofat a la butaca per continuar amb el meu ritual diari, vaig alçar la vista i vaig descobrir una mena de petit armariet a la paret. Com si fos una farmaciola, però a dins no hi havia medicaments. Hi havia un llibre. En apropar-m'hi vaig descobrir que el llibre en qüestió era, ni més ni menys, que el meu *Bartleby* o una rèplica exacta. Va ser tan gran l'ensurt que vaig tenir que, emocionat com estava, vaig fer caure una pila de llibres que estaven amuntegats allà a la vora. El venedor va sortir esverat per socórrer-me quan jo ja els havia tornat a lloc.

—Aquest llibre que teniu aquí guardat, me'l podeu mostrar, si us plau?
—vaig pregar-li, com vaig poder, perquè em costava d'articular les paraules.

Ell, sorprès i amoïnat, estava més pendent de si m'havia fet mal que d'ensenyar-me el llibre.

—Em sap greu senyor, però aquest llibre no és a la venda.

—Què vol dir, que no es ven? —vaig preguntar amb un to d'exigència.

—Vull dir que, aquest llibre, el tenim en custòdia.

—Custòdia? Com es pot tenir un llibre en custòdia?

—És una història llarga i curiosa.

–Hi estic molt interessat.

–Aquest llibre espera l'arribada del seu propietari des de fa vint anys. Malauradament, estic convençut que aquesta persona ha desaparegut o que fins i tot ha mort, perquè qui ens el va deixar ens va assegurar que vindria a recollir-lo tard o d'hora.

–Doncs ni he desaparegut ni soc mort. Soc aquí.

No cal dir que el noi va quedar garratibat i, després d'una exhaustiva explicació per part meva, es va assegurar de comprovar la meva identitat abans de donar-me el llibre.

No sé pas qui estava més emocionat, si ell o jo. El cas és que va tancar la porta amb clau i va girar el cartell d'obert perquè no ens molestés ningú. Em va oferir un cafè i es va retirar discretament mentre jo, amb les mans tremoloses, obria el llibre per descobrir, entre les seves pàgines, una carta que en Paolo havia deixat per a mi.

Vaig respirar fondo. Vaig seure a la butaca i la vaig tenir entre les mans força estona, sense atrevir-me a obrir-la. Quan, amb molta cura, vaig obrir el sobre i la vaig treure, encara la vaig tenir a les mans uns minuts més abans de llegir-la. Per fi vaig desplegar-la, i la lletra manuscrita, que reconeixia encara, em va provocar esgarrifances. Cada paraula que llegia era com un tros de pa que se m'hagués entravessat al coll i em costés d'empassar.

La carta estava datada el juny del mil nou-cents noranta-sis, deu anys després de la fatídica discussió.

Estimat Joan,

M'he adonat que els principis neixen dels finals. La nostra va ser una amistat de debò, almenys per a mi, però després d'aquell dia de no-retorn, no tinc clar si per a tu va ser un somni o un miratge.

He esperat deu anys la teva tornada. Fins ahir m'hauries trobat al nostre apartament. Potser hauria d'haver vingut a Barcelona. En algun moment he tingut la intenció de fer-ho, però no sabia com localitzar-te o potser no he tingut prou coratge per ser jo qui fes el primer pas.

El *Bartleby* era la garantia que continuariem units, i és per aquesta raó que me'l vaig quedar. Si aquell dia te l'hagués tornat, hauries marxat enfadat i no hauries pensat en mi mai més. Confiava que tard o d'hora tornaries i podríem parlar de què ens havia passat, però em vaig equivocar. Veus com no tenia fusta d'advocat?

Han passat deu anys i encara em sento escèptic respecte al meu futur. Com el protagonista del nostre venerat *Moby Dick*, he sentit que la meva ànima defallia i tenia por de sortir al carrer i començar a robar els barrets dels vianants

empès per una bogeria incontrolable. Seguiré el seu exemple i m'embarcaré per apaivagar la meva angoixa.

Aquest és el principi d'una nova etapa. Ja saps que sempre he desitjat creuar el mar i veure què hi ha a l'altra banda. No sé pas on acabaré ni com em guanyaré la vida, però de moment em dirigeixo cap a Amèrica. Encara no he decidit cap destinació concreta. Potser en un dels ports trobaré *el Pequod* i el seu capità rondinant a coberta. Si és així, no dubtis que m'afegiré a la tripulació.

En tot cas, ja saps “que els llocs de veritat no estan marcats en cap mapa”, i jo vaig a la recerca del meu. Ja és hora. He badat massa, i potser he fet tard, però ho he d'intentar. No se què passarà però miraré d'entomar-ho amb alegria.

El Bartleby queda en bones mans. Quin millor tutor que en Mario i la llibreria que tant t'agradava visitar? Estic segur que serà el primer lloc on aniràs, si algun dia tornes a Trieste. Espero que sigui ben aviat i que quan el recuperis, recordis els bons moments que vam compartir.

T'abraço i et desitjo el millor, Paolo

Quan vaig acabar de llegir-la, no em sentia amb forces per posar-me dret. Les cames em tremolaven. Tenia una estranya sensació d'irrealitat. Estava trist i content alhora. Em sentia com aquell que obre

un armari desendreçat i li cauen a sobre les andròmines amuntegades durant anys. D'entrada sent l'alegria de recuperar-les però després s'adona que algunes han quedat fetes bocins.

De camí cap a l'hotel, em semblava que en Paolo em seguia pertot arreu. Que s'amagava i després apareixia. Que intentava seguir-me el pas, caminar al meu costat, però que se'n penedia i es tornava a amagar. Em vaig girar un munt de vegades, però l'únic que vaig trobar va ser la cara sorpresa d'algun vianant que hi guardava distància per si de cas.

Un cop vaig arribar a l'habitació, vaig rellegir la carta més de vint vegades, mirant de donar a cada paraula el significat just.

A la nit, vaig sortir a passejar vora l'escullera. L'escuma del mar esquitxava les roques. Els crits i les riallades dels joves trencaven el silenci, amb una alegria provocadora. Feia una nit serena que convidava a estar-se a la fresca. Vaig seure en una roca i vaig mirar el mar, com tantes vegades ho havíem fet aleshores, quan érem joves i somiàvem en viatges impossibles. Quan ens sentíem forts i vibrants, arrogants i decidits a menjar-nos el món.

La veu d'en Paolo quan explicava la llegenda em va ressonar al cap. Al cel, Deneb, Vega i Altair, el triangle d'estiu, que ha guiat navegants i viatgers durant mil·lennis, em va donar la resposta. Ara podia omplir el buit de la lleixa, però amb això no n'hi havia prou.

Lavors, què havia de fer? Esperar que algú construís el pont que necessitàvem? O simplement havia de fer-li saber que l'esperava al Caffè San Marco?

Potser localitzar-lo no seria fàcil, però estava convençut que tard o d'hora ens trobaríem.

Agraïm a les persones i institucions relacionades a continuació que amb les seves aportacions hagin contribuït a fer possible l'edició d'aquest llibret:

Persones:

Alfred Quintana i Garrido
Anna Fité i Pons
Assumpta Triadó i Aymerich
Blai Saleta
Carla Mulet i Matas
Caterina Solà i Ramoneda
Cinta Jubany i Mulet
Cristina Pallarès i Carles
Diana González i Lorente
Dolors Serra i Lesan
Elena Itxart i Escorsa
Elvira Carrió i Arumí
Esteve Guardiola i Bufí
Família Fontana i Nogueiro
Família Làzaro Prat
Família Punsola Vidal
Francesc Girbau i Cucurell
Gemma Xarles i Jubany
Isabel Gadea i Valera
Jaume Punsola i Ibañez
Joan Aliberas i Maymí
Joan Jubany i Itxart
Joan Jubany i Lorente
Joan Jubany i Mulet
Joaquim Barbena i Martínez
Jordi Fradera i Noè
Jordi Puig i Panella
Jordi Xarles i Jubany
Josep Bermúdez i Guillamon
Josep Jubany i Itxart

Josep Jubany i Rodríguez
Josep Martín i Barbena
Lluïsa Esteve i Boada
M. Àngela Serra i Torrent
Manuel Roig i Abad
Marga Casamitjana i Franco
Maria Bermúdez i Esquerra
Maria Jubany i Torner
Maria Majó i família
Maria Ramon i Caballé
Mercè Monserrat i Bartra
Miquel Torner i Roca
Miquel Àngel Genestar i Pujana
Mireia Jubany i Rodríguez
Montserrat Cardelús i Maestre
Montserrat Jubany i Itxart
Montserrat Xarles i Jubany
Núria Manté i Bartra
Núria Ribas i Martí
Pol Jubany i Itxart
Ramon Llinés i Camps
Rebecca Fradera i Jubany
Rita Jubany i Itxart
Rocío Martín i Sánchez
Roger Fradera i Jubany
Roser Trilla i Prujà
Salvador Morera i Tanyà
Sara Bonet i Monné
Soledad Sánchez i Escobar
Toni Cantó i Vera
Xavier Pacheco i Taberner

Institucions:

Ajuntament de Mataró

Biblioteca Pública Frederic Alfonso i Orfila de Sentmenat

Biblioteca Pública Antoni Comas de Mataró

Biblioteca Pública Pompeu Fabra de Mataró

Biblioteca Pública Popular de Mataró

Diari ARA

Universitat Oberta de Catalunya (UOC)

Punts Volats

Aquesta obra ha estat editada per
l'Associació Cultural Helena Jubany
gràcies als convenis amb
la **Direcció de Cultura de l'Ajuntament de Mataró**
i la **Universitat Oberta de Catalunya**
i les aportacions dels membres de l'associació i altres persones.

S'ha distribuït gratuïtament amb el **diari Ara**
el dia 30 de desembre de 2023.

associació
**helena
jubany
i lorente**

Enamorada de la lectura des de l'adolescència, l'**Helena Jubany** visqué a l'entorn del llibre com a periodista, llibretera, contertuliana, autora de recensions, correctora, bibliotecària, contacontes... i darrerament esbrossava il·lusionada el camí de la producció pròpia amb relats curts. Però aquest moment dolç de la seva vida i la seva vocació literària va ser estroncat la matinada del 2 de desembre de 2001, en què fou assassinada, a l'edat de 27 anys. Els qui la van matar avui encara són al carrer, i el periple jurídicopolicial per arribar a judici continua obert.

L'Associació cultural Helena Jubany i Lorente, creada per familiars, amics i companys de l'Helena, vol mantenir encesa la flama del seu record i prendre el relleu de la seva il·lusió per la creació literària i la narració oral.

Amb aquesta finalitat, l'associació ha instituït el Premi Helena Jubany de narració curta o recull de contes per a ser explicats, que es convoca cada any el 27 de febrer, data del naixement de l'Helena, i es lliura el 2 de desembre, data de la seva mort.

+info a <http://helena.jubany.cat>

16è Premi Helena Jubany

de narració curta
o recull de contes
per a ser explicats
2023

